

DM MAGAZIN

Az idős korúak abszolút és relatív számának állandó emelkedése világjelenség. Ez Magyarországon különösen érezteti hatását. A századforduló óta a 60 éven felüliek száma több mint három és félszeresére emelkedett. Csongrád megye lakosságának korösszetétele az országos átlagnál kedvezőtlenebb: 1970-ben az első, 1976-ban a második helyen álltunk a legöregebb lakosságú megyék sorrendjében. A sajátos helyzet sajátos feladatokat szab a társadalmi gondoskodásban résztvevő intézmények, szervezetek számára. Az idősekről való gondoskodás megyei helyzetéről beszélgetett Szabó G. Lászlóval, a megyei tanács elnökhelyettesével, dr. Dobóczy Károlynéval, az SZMT titkárával, Abraham Illésnével, a Hazafias Népfőnt megyei bizottsága politikai munkatársával, dr. Török Judittal, a Vöröskereszt megyei titkárával, dr. Rózsa József megyei főorvossal és Dohány Lászlóné doktorral, a megyei tanács szociálpolitikai csoportvezetőjével munkatársunk, Pálffy Katalin.

SZABÓ G. LÁSZLÓ: A sajátos társadalmi háttér, a szocialista állam tudatos, tervszerű életszínvonal-politikája feladatokat szorít a körülöttünk. Megyénkben is, melyek közös célja, hogy a meglevő anyagi eszközöket egyszerűen használjuk fel, s a társadalom érdeklődését, erkölcsi és anyagi felelősségérzetét felkeltsük. Azt tapasztaljuk, hogy az idős korú lakosság számárányának növekedése összefüggésben áll az életszínvonal javulásával, a korszerűsödő egészségügyi ellátással, de következménye annak a sajátos település-szerkezetnek is, hogy tudniillik a megye 60 éven felüli lakosságának 17 százaléka tanyavilágban él. Két évvel ezelőttiek a legpontosabb adataink: az összlakosságon belül 20,6 százalék a hatvan éven felüli — 94 ezer emberről van tehát szó.

DELMAGYARORSZÁG: Milyen tényezők teszik aktuálissá Csongrád megyében a társadalmi leltismereketben már meglevő igényt: törődünk többet az öregekkel?

SZABÓ G. LÁSZLÓ: Néhány számot említenék. A megyében működő 69 térszökből 17-ben a nyugdíjas korú tagok többen vannak, mint a munkaképes korúak; a térszék taglétszámában a nyugdíjasok aránya 44,36 százalék, s mintegy 20 százalékuk visszajár dolgozni. A számokból két következtetés adódik: alacsonyok a térszék-nyugdíjak és járadékok, s a térszék-tagságban még elevenen él a föld, a munka szeretete. Befolyásolja továbbá munkánkat, hogy a megye szociális intézményi ellát-

A társadalmi gondoskodás nem pótolja a családot

Kerekasztal-beszélgetés az idős korúak szociális gondozásáról Csongrád megyében

tottságának mértéke, minősége még nincs arányban a ma meglevő igényekkel, s a megyei egészségügyi osztály tudatos szociális-gondozói elemzése szerint továbbra is fő kérdés marad az idős korúak sorsa: 1990-ig ugyanis tovább növekszik a népességben belüli számárányuk. A 94 ezer 60 éven felüli lakos közül jelenleg nyugdíjban vagy járadékban 83 ezren részesülnek, s 1800 olyan idős emberről tudunk, aki a létfenntartáshoz szükséges minimummal sem rendelkezik — őket rendszeres szociális segéllyel támogatjuk.

DOHÁNY LÁSZLÓNÉ DR.: Öt évvel ezelőtti felmérést végeztünk, mely után a megyei tanács végrehajtó bizottsága határozatban jelölte meg tennivalóinkat. E határozat, tehát 1974 óta — nem számítva az intézmények fenntartására fordított összegeket — különböző címeken összesen 11 millió forintot kaptunk a megyei tanácstól a szociális ellátás fejlesztésére. Ezt egészítette ki a nagy lendületű társadalmi mozgalom, melynek eredményei közül hadd említsék itt néhányat. A társadalmi szervezetek összefogásából, a termelőüzemek, intézmények dolgozóinak felajánlásaiból új napközi otthon épült Makón, az öföldéaki szociális otthon új pavilonnal bővült, a mórhalom-i harminccal több idős embernek ad ma otthont, hogy csak a jelentősebb fejlesztéseket soroljam, s ezek összértéke körülbelül négymillió forint volt.

DELMAGYARORSZÁG: Milyen szerepet vállaltak az egyik kezdeményező, a Hazafias Népfőnt szervezetei, aktivistái?

ABRAHÁM ILLESNÉ: 1974-ben széles körű akció indult, pénzbeni támogatást és természetbeni munkát adtak a különböző szervezetek, s az állampolgárok is. 1974 és 1976 között 2,8 millió forint volt a támogatás pénzben egyébként aligha kifejezhető értéke. A legjobb eredményt elért települések társadalmi tevékenységének elismerésére a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsa százezer forintot biztosított OTP-támogatásból.

Ezt az összeget a szentesi, csanyteleki és kiszombori öregek napközi otthona kapta megosztva. A népfőnt VI. kongresszusa tiszteletére a megyei GELKA-szervezet szocialista brigádjai kommunista műszakjuk bevételeit ajánlották fel, hogy az öregek napközi otthonjaiban a híradástechnikai és háztartási gépparkot bővíthessük — Szegeden, Kisteleken, Szegváron és Maroslelén. Jelentős értékű társadalmi munkát végeznek a megye kisiparosai is, karbantartanak, felújítanak — s nem kampány-szerűen. A társadalmi összefogás kibontakozásának jele, hogy a szocialista brigádok, népfőnt körzeti bizottságok, nőbizottságok tagjai felkeresik az egyedül élő, idős embereket — gondoskodásuk lényege nem is az apró ajándék: nagyobb érték, hogy jó szóval, kedvességgel kinyitják végre a közlekedésben — elnevezésű akciónkat, közösen a KBT szervezeteivel, hiszen ismert a riasztó számadat: Csongrád megyében a balesetet szenvedettek 60 százaléka idős korú. Hadd szóljak meg segíteni akarásunk egyik legutóbbi jeléről: javaslatunkra a megyei NEB felmérést készített az idős korú lakosság életkörülményeiről, a 2500 idős emberről alkotott kép összeállításában 450 társadalmi aktivisták működött közre.

DR. TÖRÖK JUDIT: Sok lelkes aktivistájuk van vöröskereszt-szervezeteinknek is a munkaképes, aktív nyugdíjasok közül. A velük való törődés leghatékonyabb formája az, ha bevonjuk őket mindennapos tevékenységünkbe, közéleti cselekvési lehetőséget adva segítjük jó közérzetük megőrzését. Az idős korú lakosság kisebb hányada gondozásra is szorul. 1977-ben közel ezer idős család és egyedülálló ember gondozásáról számoltak be vezetőseink. Ez sok esetben nem a szó szoros értelmében gondozás, inkább bevásárlás, takarítás, olykor

nem is rendszeres, ez az adat mégis mindannyiunk számára értékes és becsülendő tevékenységnek takar. A hivatásos gondozói hálózat munkáját 40 aktivistánk tiszteletdíjas gondozónőként segítette. Tanfolyamos képzésük megindult, tavaly 213-an végeztek el a házi betegápolási tanfolyamot.

DELMAGYARORSZÁG: A beszélgetésünkben is gyakran emlegetett szervezett összefogásban mit vállalnak a szakszervezetek?

DOBÓCZY KÁROLYNÉ: A szakszervezetek általános érdekvédelmi tevékenységén belül megkülönböztetett figyelem illeti a nyugdíjas korúak érdekvédelmét. Ez egyrészt a társadalombiztosítási rendszer révén valósul meg. Az SZMT mellett működő társadalombiztosítási bizottságban azoknak a szervezeteknek a képviselői is ott vannak, amelyek — például a TESZÖV, MESZÖV — tagjai nem szakszervezeti tagok. Így biztosítható például fellebbezési ügyekben vagy kivételes ellátást igénylők esetében az érdekképviselet. Szakszervezeti nyugdíjas egyébként közel 20 ezer él Csongrád megyében, a velük való kapcsolat szervezett: munkahelyi, vagy önálló nyugdíjas alapszervezethez tartoznak, üdülési, segélyezési ügyeiket közvetlenül intézik, kirándulásokon, találkozókon vesznek részt, kedvezményes éledeket kapnak stb. A HVDSZ megyei bizottsága például éppen nemrégiben kezdeményezte: a vállalati nyereség 1—2 százalékát a nyugdíjasok segélyezésére kellene tartalékolni. Jelenlegi feladataink sorából kettőt emelnék ki: törekednünk kell az alacsony nyugdíj-újak helyzetének javítására, hogy az árszínvonal emelkedése ne okozzon életszínvonal-csökkenést; s meg kell oldanunk az alkotó erejük teljében levő nyugdíjasok foglalkoztatását. Arra törekszünk, hogy a szakszervezet legalább évente egyszer tájékoztassa leendő nyugdíjasait, hol, milyen feltételekkel dolgozhatnak tovább.

DR. RÓZSA JÓZSEF: Azt hiszem, nem csupán a nyugdíjasok várnak tájékoztatást — ez fordítva is igaz. A társadalmi közvéle-

ménynek alig van információja arról, mint élnek azok az emberek, akik tegnap még közöttünk dolgoztak. Erre az évenként egyszeri nyugdíjas-találkozók aligha alkalmasak. Röviden szociálpropagandának nevezhetném, amit hiányolok: hogy ugyanis a legfiatalabbak nevelésében, a felnőtt korú, munkaképes generáció lelkiismeretének ébresztésében még igen sok a tennivalónk. A társadalmi gondoskodás nem pótolja a családot — erre rá kellene döbbsenünk azokat is, akik idős szülőket magukra hagyják. S hogy nekünk, meg a következő nemzedéknek ne legyenek hasonló gondjaink, a ma családi közösségeit kell jobban összekovácsolnunk. Az idős korban elkövetett öngyilkosságok több mint 50 százaléka a magányra vezethető vissza.

SZABÓ G. LÁSZLÓ: Fejlesztési feladatainkat tehát jól és időarányosan kell megvalósítanunk, ki kell alakítanunk Opusztaszeren, Szegeden a tervezett szociális otthonbeli férőhelyeket, az áotthalmi Iroda-sori általános iskolát, ahol alakítanunk szociális otthonná, a jelenlegi nem túl jó körülmények között jobb ellátást kell biztosítanunk a szociális otthonbeli, öregek napközi otthonbeli lakóknak, a házi gondozásban részesülőknél. S mert a feladatok meghaladják a tanács anyagi erejét, ezért tevékenységünknek ki kell terjednie a pénzügyi eszközök felhasználásának koordinációjára, a társadalmi felajánlások egyszerű elosztására is. Értelmes célokat kell adnunk az ajánlkozóknak, e téren máris sokat köszönhetünk a társadalmi és tömegszervezeteknek, a szocialista brigádoknak, az ifjúságnak. Mit kérünk tőlük? A térszektől, hogy a nyugdíjak, járadékok folyósítása mellett többet törődjenek tanyán, magányosan élő, a segítségre rászoruló öregekkel; a fiataloktól, hogy legyenek társaink a magányos idősök felkutatásában; Csongrád megye valamennyi, felelősségerzettel rendelkező lakójától, hogy most, amikor a rendelkezésünkre álló adatokat, tapasztalatokat a tanács vezető testülete elé terjesztjük, s a későbbiekben, amikor a hatodik ötéves terv feladatait meghatározzuk, legyenek segítőtársak: az öregek sorsa iránt senki se legyen közömbös.

DELMAGYARORSZÁG: Beszélgetésünk végére pedig, minden különösebb magyarázat nélkül hadd illesszük annak a csekkszámának bétűit, számait, amelyen a segítőkészség jelei, forintjai gyűlnek: Csongrád megyei tanács fejlesztési alap betétszámla 665—03217—01, OTP Csongrád megyei igazgatósága 280—98005.

Életelelem

Nem tudom, hogyan csinálta anyám azt a fehérre festett, „hópádlójú” szobát, amelyik mindig hazavonzott bennünket. Az én lányom semmiért nem vágyik haza. Hozzám ugyan ragaszkodik, de mennyi furfangomba került, amíg ezt el tudtam érni nála! Először is — megtanítottam nevetni. Amíg az apjával együtt éltünk, csupa rettegés volt az élete. Nem tudta, mikor kap ki. Később aztán minden erőfeszitésem oda irányult, hogy fölengedjen benne a félsz.

Mégse az anyám természetét örököltém. Én nem tudtam úgy elfogadni a férjemet, ahogyan volt. Ő volt a hitványabb, és azt akarta, hogy istenítsük. Hát én az ilyesmibe nem megyek bele. Anyám biztosan ráhagyta volna. Hiszen apám mindig sáros csizmával jött be a hópádlójú szobába is. Nem lehetett rávenni, hogy levegye a csizmáját...

Onéki senki nem parancsolhatott, ő viszont mindenkinek parancsolni akart. Engem is uszított gyerekkoromban: — Neked mindent lehet, kislányom! Azt csinálj, amit akarsz. Mindenkit pofonversz, leköpöd, belerúgsz, meri te vagy a külön! Fantasztikus nevelési elvei voltak...

Szerencsére, anyám nem osztotta a nézetét. Nem ellenkezett vele, de mókásan kifigurázta, amit apánk mondott. Nem úgy, hogy attól apánknak kisebb legyen az értéke előttiük, hanem mulatsá-

gosan neveltségessé tette azt a nézetet, amit apánk képviselt.

Anyám olyan volt, mint a világitó fátyla. Szent meggyőződése maradt mindmáig, hogy egyedül anyám tudja, mi a jó. Anyám mindig a jóra nevelt bennünket. Megmondta: mi a jó és mi a szép. Megmondta, határozottan, egyértelműen: mi a rossz is. Mi vakon hittünk neki.

Megmondta, mit kell tennünk, mit nem szabad tennünk. Mi az aljas, mit kell kerülnünk. Elmagyarázta, milyen a jellemes ember. Mindmáig emlékszem rá: A jellemes ember nem lesz holnap más, mint amilyen ma volt. A jellemes ember csak jó ügyet szolgál. A jellemes ember kiáll térsaiért. A jellemes ember jellemesen él!

En készpénznek vettem, amit anyám mondott, s igyekeztem életemben mindig jellemes lenni.

Nagy hatással volt rám anyai nagyapám is. Ismerni nem ismerem ugyan, de annál többet halottam róla. Kértük is anyámat, mesélje el, milyen volt.

Olyan volt a nagyapám, hogy mindig járta az erdőt, földeket, és irányított. Úgy tudott parancsolni, hogy őrá ezért soha senki nem haragudott meg.

Még azt is javára írták, hogy idegen helyen nem evett, tíz mondatnál többet nem beszélt naponta, de azt ki lehetett volna nyomtatni, mert azok olyan okos szavak voltak. Ha elfogott egy szegény orrvadászt, akkor ő lött ne-

ki még egy fácánt, vagy nyulat, mert azt mondta: „Nem elég egy fácán — huttagú családnak.”

A legmagasabb rangú emberek is tisztelettel bántak vele. A jelenlétében senki nem mert szemtelkedni, rangra, korra való tekintet nélkül. A cigány épp úgy meghúzta magát előtte, mint a gróf. Mondták is a grófnak, hogy legfeljebb csak kérheti nagyapámat, hogy jözzön neki halászlét, és csak akkor főz, ha nagyon szépen megkért, és ha kedve van hozzá...

Hát én nem merem letegezni... Hát ez az ember az idegimre megy — mondta a gróf.

Sokszor jut eszembe ez a nagyapám. Anyám úgy tüntette föl, mint olyan embert, aki a jellem megtestesült szobra.

Az én lányom is szobornak tart engem. A tántoríthatatlanság szobrának. Szokta is mondani:

— Mama, benned még soha senki nem csalogott.

Hát azt nem tudom, de valahogy nem olyan könnyű ma a jellem szobrának lenni, mint nagyapám idejében volt. Akkor elég volt, ha az ember valóban jellem volt. Ma okosan-keményen: nagy-nak is kell lenni. Most, hogy már kijártam a kis kenyércsaták felső tagozatát, ma már én is tudok okos, meg kemény lenni.

De nagy?... Amiért az ember saját magát is becsülhetné, sajnos, olyan nem tudok lenni. Szóval, én eddig még mindig elvéreztem ezeken a kenyércsatákon. Mert nem elég a hozzáértés, nem elég a keménység, jó idegállapot is szükséges mindehhez. Az pedig nekem nincs. Rögtön durváskodom, mint

apám. Utána nekem a legrosszabb.

A jó külső is sokat tesz. Nagyapámnak nagyon jó volt a külseje. Először is, nagyon magas volt. Szálegyenesen ment, olyan volt a tartása. Az arca pedig keskeny volt, úgy festett, mint a császár, mert ő is szakált viselt. Csak a császárnál sokkal szebb volt. Legénykorában nagy sikerei voltak a nőkkel. Mondta is neki az édesanyja, mikor látta, hogy bálba készül nagyapám:

— Fiam, vigyetek már magatokkal botot, vagy bicskát, mert ha nem jó jányt kértek, nektek mennék, aztán bicskázna. (Mert amolyan, nem jó népség volt arafelé.)

Nagyapám csak azt mondta:

— Majd lesz annak, édesanyám, aki verekedni akar. Nem viszünk semmit, elég, ha mi magunk megyünk. Ne féltsen bennünk.

Félni én se féltem seakitól. Kislánykoromban (csudaszép voltam) a Weiss-Maunfréd gyárban dolgoztam, mint melós. Világoskék, új köpeny volt rajtam. Esztalgáltam. Ki gondolt arra, hogy engem egy felnőtt férfi észrevesz. Megozzza a művezető. Átfogta a derekamat, s megcsókolt. Én meg fölpattantam a pad mellől, s óriási pofont adtam a művezetőnek.

A harmincas években ez nagy szó volt, amikor férfiaknak se volt munkája. Rögtön tudtam, nekem itt befellegzett... A művezető ordított:

— Kérjen bocsánatot!

Meg:

— Jelentést teszek!

De én nem íjtem meg.

Különös dolog történt akkori-ban, az egész további életemre hatással volt. Amíg mi farkassze-

met néztünk a művezetőmmel, meg ordítottunk egymásra, a többiek jöttek-mentek, kezüket töröltgették, egyesek krákogtak, hátrébb megjegyzéseket tettek, s amikor körülnéztem, egy gyűrűben voltam... Egész nap nem láttam a művezetőt, másnap már nem dolgozhattam, a munkások együttérző gyűrűje azonban végigkísér az életemen... Nem is volt nekem soha bajom egyetlen munkással se. Közéjük tartozom, értek a nyelvükön. Sokszor arra is gondoltam, nekem kellene igazgatónak lennem valahol. Olyan kollektívát faragnék a válságot dolgozóiból, hogy rohamra mennek a szocializmusért mindennap. És mindennap új erővel. Mert ugyan nekem nagy a pofám, de azt is tudom, hogy egyedül a szocializmusnak van jövője. Csak komolyan kell venni!

Ha két becsültes ember összefog, csatát tudnak nyerni. Hát még, ha a dolgozók egésze akar valamit!

Csak ahhoz becsültesnek kell lenni! Hát ezért fektetek én nagy sülyt arra, hogy amíg én belső ellenőr vagyok itt a lakatosoknál, minden hibát fölfedjek, és tölem telhetően kényszerítsem a vezetőket a hibák kijavítására.

Ma már élvezem is ezeket a csatározásokat. Mi nem szélmalomharcot folytatunk, nálunk a jövőre megy a játék. Nekem már életemmemmé vált a hibák föltárása, s minél nagyobb a fölhördülés, érzem: annál inkább nekem van igazam.

— Én kiabálhatok! Nekem kiabálnom kell! — szoktam mondani. — Mert nekem nincs vaj a fejemen...

DÉR ENDRE